

uit te strijden, slaat tegen. Het komt daarom wel voor, dat ook wie in eigen kracht strijdt, toch overwint, maar ook dan overwon hij niet door eigen kracht, maar enkel door de genade, die hem ook zonder gebod ondersteunde.

En dit nu is het waarom onze Heiland ons in het *Onze Vader* onder de beden voor elk dag ons ook deze bede op de lippen legt, of onze Vader die in de hemelen is, bijaldien de verzoeking ons niet kan gespaard worden, maar we in de verzoeking moeten geleid worden, ons in dien strijd wille bijstaan, en voor ons den strijd tegen den Booze wille opnemen. Leid ons niet in verzoeking, maar als de verzoeking niet te ontgaan is, bewaar ons dan voor den Booze. Die bede wil Jezus dat we bidden zullen niet enkel op het oogenblik zelf, dat we de verzoeking voelen en het gevaar ons verrast, maar elken morgen bij ons ontwaken, opdat, wat ons ook dien dag moge overkomen, onze hulpe in den Naam des Heeren sta. Hij moet ons leeren waken, leeren bidden, leeren strijden, en in dien strijd zelf het schild over ons ophouden. Dan alleen zullen we niet onder liggen, maar sterken weerstand doen, en, dank zij dien volhardenden en voortdurenden strijd, zal ten slotte de verzoeking haar prikkel voor ons verliezen en geen verzoeking meer voor ons zijn. Niet alsof daarmee het pleit gewonnen ware. Nauwelijks toch is de éene verleiding of verzoeking te boven gekomen, of nieuwe verzoeken en verleidingen zullen u pogen te bekoren. Maar dan zal het gaan van kracht tot kracht, van genade tot genade. Als goede krijgsknechten des Heeren zullen we stand houden, en zegepraal na zegepraal behalen. En uit onzen strijd zal Gode eere toekomen, aan onze broeders sterking van hun geloof, en aan ons zelve een steeds vaster verzekerdheid van ons heil in Christus.

Kinderen zijn een erfdeel des Heeren.

Ziet, de kinderen zijn een erfdeel des Heeren; des huwelijks vrucht is een beloning. Psalm 127:3.

Kinderloosheid is met name voor de vrouw in het huwelijk een teleurstelling, die griet en aanvankelijk zelfs beschaamt.

Later mindert dat bang gevoel wel, als steeds duidelijker blijkt, dat het alzo de wil des Heeren is; en er jaren over heengaan; en niemand het meer onnatuurlijk vindt, om haar kinderloos te vinden; en andere bezigheid gezocht en gevonden is; en God zelf haar met haar kinderloozen staat heeft verzoend.

Maar in de eerste jaren is eerst dat uitstellen der hoop, en straks dat uitblijven van al wat vervulling van die hope profeteeren kon, hard.

Menig jeugdige vrouwent hart heeft er zoo bitter onder geleden. En soms is dat bange leed over vijf of meer jaren wel weggenomen; maar niet altijd. Er zijn er ook zoo velen, voor wie dat leed der ziele aanhoudt, en die er haar ziel onder nederbogen.

In dat éene bange woord van kinderloos lag zooveel, dat drukt.

Al aanstonds dat hinderlijk gevoel van de plante aan welke vrucht gezocht, maar geen vrucht gevonden wordt, en wat van zulk een plante eens gezegd werd: Waartoe beslaat zij ook onnut de plaats?

Dan het gemis voor eigen hart en vrouwelijk besef. Een eigen kind te bezitten, vleesch van haar vleesch en been van haar been, is een weelde waarin de jonge huwde vrouw zich vanzelf indooft.

Daar ging het hart naar uit. Daar spande zich de verwachting naar. Wat had het licht ontvankelijk gemoed zich daar niet van voorgebeeld. En nu die teleurstelling. Dat telkens beiden en wachten. En nog altoos niets dan de dood van binnen.

Dan komt er bij, dat de teleurstelling van haar eigen hart zich pijnlijkt in de teleurstelling van haar man verdubbelt.

En man die huwst stelt het zich niet anders voor, of na jaar en dag zal hem een teig, een voortzetting van zijn eigen geslacht, een kind van zijn bloed geboren zijn, een kind uit haar die hij mint, en wier liefde in dat kind met de zijne zal zijn saamgevochten.

En nu verloopt maand na maand, en telkens blijkt dat het nog niet zoo is, en dat ook zijn hope eerst uitgesteld, straks afgesteld wordt.

En al verbergt de man nu uit liefde dit harde gemis voor zijn vrouw, toch merkt zij het wel, en merkt het wel, dat hij het zoo gaarne anders wilde. En meer nog dan door haar eigen gemis wordt ze door de leegte in zijn geluk beschaamd.

En dan tot overmaat van ramp nog die anderen.

Jonge vrouwen, die bijna gelijk met haar huwden, en die de éene voor, de andere na den kinderzegen van haar God ontvingen; en elken keer dat er weer beviel komt van een harer vriendinnen die beviel, is het dan of haar woude weer opengaat.

En de andere vriendinnen maken het dan veelal nog pijnlijker, door zoo telkens over haar te spreken, en naar haar en bij haar te informeren, of ze nog niets verwachtende is.

Dat wordt dan wel weggeglan met een vriendelijk antwoord. Maar de woude is weer opengegaan, en de wees pijn der teleurstelling, der zoo bittere teleurstelling is opnieuw gevoeld.

Dat weemoedige der teleurgestelde hoop, gelijk zich dit bij de kinderloosheid eener jonge huwde vrouw uitsprekt, is een getuigenis, dat waarde bezit.

Immers er spreekt de stem van de natuur, die geen andere is dan de stem van Hem, die deze natuur alzo aan de vrouw inschiep.

Het toont, dat een kind te ontvangen een zegen van God is; een der rijkste zegeningen, die Hij aan de vrouw heeft toegedacht; iets wat bij haar hoort om haar geluk te volmaken.

Zonder kind is het of ze haar bestemming niet bereikt; en eerst als ze haar kindeke aan haar hart mag drukken en met haar eigen moederlijk zogen mag, voelt ze, voelt ze diep, dat in dit opzicht althans haar bestemming bereikt is.

Slaapt door onze eeuw almeer een demonische macht, die poogt af te weren, als ware het een vloek, die te ondoopen is, dat bange gevoel van teleurstelling bij een kinderloos huwelijk, blijft in den Naam des Heeren tegen deze demonische neiging protesteren, en den kinderzegen naar het woord van den Psalmist eeren, dat de

kinderen een erfdeel des Heeren zijn.

Maar ook naar een andere zijde gaat dit protest uit.

Er is zoo menige jonge vrouw, die eerst, o, zoo vurig naar een eigen kind verlangde, maar die, als God het aantal van haar kroost verminderde, bang gaat worden voor wat ze eerst met vreugde inniep, en bij de ontdekking dat ze weer zwanger werd, met schrik en beving vervuld wordt.

Nu kan hier een gerechte oorzaak voor bestaan.

Er kan zulk een zwakte van lichamelijke kracht zijn ingetreden, dat nieuwe zwangerschap gevaar met zich brengt. De nering kan zoo slap zijn, dat de aanwassing van haar kroost haar met zorg vervult. Het kan ook wezen, dat ze zich niet voelt opgewassen voor de steeds grooter wordende taak, nu haar reeds opgegroeide kinderen haar hulp en leiding zoo noodig hebben.

En veel hiervan kan geëerbiedigd worden. Maar er is ook een klagen over dat twee zwanger zijn bij vrouwen, bij wie deze oorzaken niet aanwezig zijn. Bij wie eenvoudige een zat zijn van de kinderweelde in het spel. Ook de kindervreugde moest ze hebben. Maar nu is aan die behoefte van het hart voldaan. En nu moet het ook ophouden.

Want dat het kinderen krijgen nog iets anders is dan een voldoening aan eigen behoefte, dat er ook een plicht, een roeping van Godswege in kan liggen, dat voelt zulk een vrouw niet.

„Kinderen zijn een erfdeel des Heeren,” zingt de Psalmist, geheel uit den grondtoon der Openbaring, die ons altoos kinderloosheid als een harde zaak, en veelheid van kroost als een zegen des Heeren voorstelt.

„Erfdeel” beduidt hier, dat het God is, die ons onze kinderen geeft, doordat Hij ze schep.

Immers wat ge door erfenis verkrijgt, is iets dat u van een ander toekomt; dat ge van u zelve niet zoudt gehad hebben; waarin zijn werk en zijn kracht vrucht droeg; en waarvan de vrucht u thans toevalt en geschonken wordt.

En wel een „erfdeel” niet in dien zin, alsof het een erfenis ware, die u wetig toekomt; en waarop ge eenig recht kondt doen gelden; maar zulk een erfstuk, als door een erfzater uit geheel vrijmachtige beschikking gegeven wordt aan wie hij wil.

Er ligt in dat zeggen: Een erfdeel des Heeren, dus tweeërlei: Voorreest dat het kind dat ge ontvangt vrucht is van de scheppende macht Gods; en ten tweede, dat het u geschonken werd uit vrijmachtige onghoudene genade.

Ja meer nog, omdat er niet staat: Kinderen zijn een erfdeel Gods; maar nu er staat: Kinderen zijn een erfdeel des Heeren, d. w. z. een erfdeel dat u van Jehovah, den God des Verbonds, toekomt, ligt in dat zeggen tevens de band aangeduid, dat u en uw kroost in het Verbond der genade saambindt en saamsluit.

Zoo hangt dat „erfdeel des Heeren” saam met de belofte van: „U en uwen zede,” en wordt er hier geduid niet enkel op de kindervreugde en den kinderzegen van dit leven, maar ook op de hooge heerlijkheid roeping, dat een vrouw op aarde moeder mag zijn van Gods uitverkorenen, en uit haar ingewand niet enkel voor deze wereld en voor het graf, maar ook voor den hemel baren mag.

Nu spot men hier wel met de lachhartigen toon, en wie met zijn vele kinderen nauwelijks weet rond te komen, laat zich liefdeloos verlokken tot het roekeloos zeggen: „Een fraaie zegen, zoo veel kinderen, zoo ge er maar eerst brood voor hebt;” maar zulk zeggen beslist niets.

Ten deele is zulk zeggen zelfs verklaarbaar, omdat de plicht die aan onze kinderen is te volbrengen, een zoo langdurige, een zoo aanhoudende, en zooveel omvattende is, en niet zelden ziekte en tegenspoed en verkeerdheid in de gedraging onzer kinderen, de kwijting van dezen langen plicht zoo afmattend kan maken.

Maar verklaarbaar of niet, al zulk zeggen is onheiligh, en wie zoo spreekt of klaagt, vraakt zijn geloof en staat op verkeerd standpunt.

Ge zijt niet in de wereld, om uw eigen zin of lust te volgen, maar om den Heere uw God te dienen in het u aanbevelen werk.

Welk nu dat werk is, staat aan Hem, niet aan u te beslissen, en ook al roept Hij u om niet anders dan waterputter en houthakker te zijn, zoo Hij er u toe roept, zult ge ook in dit u Goddelijk beroep getrouw en gelukkig zijn.

Maar als nu diezelfde God u roept, om uw gaven en uw krachten te besteden aan de verzorging en opleiding ten eeuwigen leven van levende wezens, van menschenkinderen, van wezens naar zijn beeld geschapen, van het hoogste wat er op aarde is, en daarom van wezens die Hij uitverkoren heeft, om eeuwiglijk zijn Naam te verheerlijken, dan is u hier toch een Goddelijk beroep opgelegd, dat alle andere moete en arbeid in voortreffelijkheid te boven gaat.

Er gaat op aarde niets boven een mensch. Verre boven alle goud en diamant schittert een menschenkindeke, omdat God het naar zijn beeld schiep, in waardij en betekenis uit. En als God de Heere u nu niet maar één kindeke, maar vele kinderkes ter verzorging toevertrouwt, en Hij geeft ze u als uw kinderen, en Hij bouwt er uw huis en uw geslacht mee, wie zal dan klagen, wie niet roemen, en zich niet vereerd gevoelen voor zijn God?

Die kinderen krijgt gij slechts voor korten tijd. Het zijn wezenjes met een eeuwige bestemming; uit deze uw kinderen zal straks weer een nieuw geslacht, en daarna een derde geslacht, en zoo aldor, ontkiuen. En ook persoonlijk zijn die kinderkes zoo wonderbare schepsels van uw God, dat, terwijl alles vergast, uw kinderen onsterfelijk zijn, en een eeuwigheid voor zich hebben.

Van de duizend maal duizend jaren van hun aanzijn, blijven ze bij u en dus onder uw hoede, maar een korte wijle. Soms verlaten ze uw huis reeds als ze zesmaal drie of minder jaren vervuld hebben. En al blijven ze ook langer, toch is het altoos, o, zoo kort, vergeleken bij de eeuwigheid die hun wacht.

En nu worden ze u gegeven, in dien tijd van het leven, waarin ze naar het gemoed het meest vatbaar en ontvankelijk voor indrukken zijn. Het leem is nog zacht, en neemt nog zoo gemakkelijk den vorm aan, dien gij er in afdrukt. En in die jaren zijn ze nu u toevertrouwd, of gij er een plooi ten goede aan woudt geven, om ze te sterken voor den strijd der wereld, en hen zin en smaak te doen krijgen voor die heerlijkheid, die ideale, die geestelijke wereld, die bij God is.

Is dan die taak niet schoon? Is die roeping niet hartverheffend en bezielend? En is het niet uw loomheid en matheid van geest, die, onder de veelvuldigheden des levens, het schoone dezer roeping in de vermoedenis uwer zorgen doet ondergaan?

En daarom juist is Gods Woord zoo genadig en goed voor u, omdat het, als gij dan soms in uw ongelooft en ontrouw klaagt: „Die kinderen,” u altoos weer in den Naam uws Gods

komt aanzeggen: Klaag niet, maar dank, want ook uw kinderen zijn voor u een erfdeel des Heeren, indien gij maar de gehoorzaamheid des geloofs bezit, om de koninklijke, vrijmachtige genadegave van uw God ook in uw kinderen te zien.

Amsterdam, 4 Mei 1894.

Hoogere drijfveer.

De jongste politieke verkiezingen hebben ook op kerkelijk gebied merkwaardige verschijnselen aan het licht gebracht.

Niet het minst dit, dat mannenbroeders uit de Gereformeerde en Nederlandsche Hervormde kerken arm in arm stonden, om vóór den volksinval op de Kroon onder alle rangen en standen te strijden, en dat anderzijds broederen uit onze Gereformeerde kerken zich niet de Synodalen vereenigden, om de eersten te bestrijden.

Men schoof dus beiderzijds over de kerkelijke grenzen heen.

Reeds op zich zelf nu is dit een heuglijk verschijnsel, want niets is voor Land en Kerk beide nadeliger, dan dat kerkelijke en politieke zaken dooreen worden geward.

Maar ook voor de toekomst ligt hierin een schoone profetie.

Want wel wisten we, dat de orthodoxen in de Hervormde kerk, over het algemeen genomen, nog afstootend te werk gingen, en zich soms zelfs zeer kras, bij het Conservatisme aansloten; maar het was dan toch merkbaar, dat er in deze kerk ook orthodoxe broeders zijn, bij wie het belang van vaderland en volk zwaarder weegt, dan het behoud van eigen privilege en voordeel.

Een kerk moet altoos voor den Christus, en nooit voor zich zelve strijden.

Een hooger geest moet haar drijven en bezielen, en het zijn vooral de Dienaren des Woords in wie deze hoogere zin zich moet uitspreken.

Wat nu gezien is van Ds. Dijkstra te Hilversum, die, in zijn pogen om de antirevolutionaire partij tegen te werken, zelfs zoo ver ging, dat hij een bijlet liet drukken, waarin, uit gehoorzaamheid aan de bisschoppen, de Roomsche kiezers vermaand werden, om op te komen voor hun Roomsche kerkbelangen, is de ere van Christus, de ere van den Dienst des Woords met voeten treden.

Maar tegenover zoo dreuve stonden toch ook andere verblifdende verschijnselen over.

Er traden ook uit deze Hervormde kerk Dienaren des Woords op, die waren aangegrepen door de liefde voor het volk en zijn nooden, en daarom moedig de zijde kozen van wie het Conservatisme bestrijden dorst.

Zoo kwam Ds. Palma uit Vlissingen zelfs naar Dordrecht om tegen de candidatuur van den heer Van Gijn te pleiten.

Dit nu toonde karakter en moed, een betoon van moed dat benepen kerktien hem nimmer vergeven, maar waarom het volk hem zijn liefde zal geven en een later geslacht hem zal danken.

En dit nu was ons een hoopvol verschijnsel voor de toekomst.

Het toont toch, dat er onder de Bedienaren des Woords in de Hervormde kerk nog mannen zijn, die zich boven het enghartig kerkisme weten te verheffen, en een hooger ideaal najagen.

Welm, waar alle kerkisme scheidt, omdat het uit den Booze is, moet het hooger ideaal allen verbinden, die uit wat kerk ook, op maatschappelijk en staatkundig gebied een hooger, een heiliger ideaal in het oog hebben gevat.

En zijn we eerst maar zoover, dat we over en weer elkaanders kerkelijke positie laten voor wat ze is, om voorts op allerlei ander gebied de handen ineen te slaan, dan kan het Christelijk element in ons vaderland weer zijn kracht hernemen.

Nu zal dit proces wel langzaam gaan.

Bij sommigen zijn de banden, die hen in benepende gebonden houden, nog zoo ijersterk.

Maar er is dan toch een begin, en waar een begin is, is ook uitzicht op den triomf van het beginsel.

Althans de edeler geesten zullen dan wel kiezen voor wat hoog en heilig is.

Verskil in Opleiding.

III.

Gelijk we zagen, is noch het Roomsche noch het Duitse stelsel voor ons bruikbaar; we kunnen onze kerkengroep niet in twee diocesen verdeelen, en kunnen evenmin de jonge mannen twee jaar hier en twee jaar elders laten studeeren.

Beide uitwegen zijn voor ons afgesneden. Ook uit dien hoefde blijft het daarom onze overtuiging, dat de eenige gezonde en praktische oplossing van de bestaande moeilijkheid, hierin gelegen is, dat men beide inrichtingen in eenzelfde plaats vestige, en contractueel zóó met elkander in verband bringe, dat beide haar volkomen zelfstandigheid, haar eigen karakter, en haar bijzondere bestemming behouden, en dat de eenheid gevonden worde in de personen der hoogleraren en de personen der studenten.

Hiervan zijn we zóó vast overtuigd, dat we niet zien, hoe er ooit een andere uitweg zal te vinden zijn, en geen oogenblik twijfelen, of vroeg of laat zullen ook de kerken klaar en helder de onvertogen profijtelijkheid van deze oplossing inzien.

Wat Prof. Bavinck in Dordrecht met zoo scherpen nadruk uitsprak, het is toen niet begrepen, maar eens zal het begrepen worden: „Alleen in deze oplossing ligt het eindstation, en eer we daar zijn komt de quaestie niet tot rust.”

Want wel is ook de vraag opgeworpen, waarom men niet doodeenvoudig met de Theologische School alleen genoegen zou nemen, en de Universiteit leeuwke afschaffen; maar die zoo vroeg, voelde zelf terstond, dat hiermee het Gereformeerde pad

verlaten was, en dat in elk geval de vereeniging der kerken dit denkbeeld afsnijdt. Ook in Dordrecht is volmondig erkend: Dat kan niet. Als goede Gereformeerden moeten we ook aan het Universitair onderwijs zijn ere geven, en er voor danken dat we het hebben.

Ja, als we het niet hadden, zou het er komen moeten.

Er is dus metterdaad geen andere keuze, dan tusschen deze twee: of dat we alles laten gelijk het nu is, of dat men zich vestige op één plaats en door overeenkomst in verband trede.

Natuurlijk zou bij dit verdrag de band enger of ruimer kunnen worden gelegd. Dit ware een quaestie van onderling goedvinden. Maar de quaestie als quaestie kan noch mag anders gesteld. Men moet of den bestaanden toestand bestendigen, of zich in ééne plaats vestigen op grond van contractueel verband.

En omdat zóó nu de keuze staat, is het goed en raadzaam, nog eens afzonderlijk de vraag onder de oogen te zien, of bestendiging van den tegenwoordigen toestand geoorloofd is.

Hierbij komen we nu niet terug, op wat we vroeger in den breede uiteenzet hebben over de *zondige en roekeloze verspreiding van onze kleine theologische bracht*, noch ook op de verspreiding van de kleine somme gelds, waarover beiderzijds beschikt wordt.

Onze vriend, Dr. Honig, wees er onlangs nog in ons blad op, hoe sterk in het buitenland de Theologische faculteiten soms bezet zijn. Van Rome deelden we dit reeds aan onze lezers mede.

Maar ook afgezien daarvan, vergissen onze kerkeraden en classen zich zoo ten eenemale, indien ze zich inbeelden, dat drie, vier, vijf man op dit oogenblik in staat is, om de theologische studien te doen bloeien.

Wie zoo oordeelt houdt nog altoos het oog op ons verleden gevestigd, of ziet op de gehalveerde faculteiten aan de Rijksuniversiteiten.

Maar wie der zake kundig is, weet pertinent, dat er van wezenlijken bloei in de theologische studien onder ons geen sprake kan komen, indien niet het aantal personen, dat zich aan de bijzondere studien kan wijden, hand over hand toeneemt.

Laat onzen kerkeraden dit toch gezegd zijn.

En nu hangt de vraag, of ge dit kunt wel ten principale af van de personen, maar toch ook van uw geldelijke middelen; en de tijden zijn er waarlijk niet naar, om ook over de financieele zijde der zaak losjes heen te loopen.

Met wat nu beiderzijds betaald wordt is een redelijke regeling van de theologische studien te verkrijgen, indien men in eenzelfde plaats gevestigd is en de krachten combineert. Maar wil men de twee inrichtingen separaat laten werken, en dan toch op goede oorde brengen, dan kost elke inrichting *een zoveel als nu*; en dan rijst de vraag: *Wie zal dat betalen?*

Maar toch, dat alles laten we nu ter zijde, om thans uitsluitend de vraag onder de oogen te zien, of de bestendiging van het separaat bestaan der beide inrichtingen geoorloofd is.

Bleek toch, dat dit separaat bestaan uit geestelijke oogpunt en in het welbegrepen belang der kerken geboden was, dan zou men daarom tegen een zware geldelijke opoffering niet mogen opzien, terwijl omgekeerd, zoo een aanmerkelijke schade uit zulk een separaat voortbestaan dreigt, de toestand moet veranderen, ook al won men geldelijk er bij, dat het zoo bleef.

Hierbij sta nu op den voorgrond, dat het getal studenten in de theologie ten deze niet den doorslag kan geven.

Er zijn Theologische faculteiten, waar het getal studenten in de theologie 500 à 600 belooft, zonder dat dit blijkt te hinderen; en omgekeerd zijn er Theologische scholen met weinig meer dan 10 studenten in de theologie, die toch ook voortankkelen.

Te dezen opzichte bezit School en Faculteit dus een zeer groote rekbaarheid.

Slechts in zoover dient ook op het getal studenten gewezen, als een te klein getal studenten in de theologie ongetwijfeld zijn schaduwzijde heeft; en zulks in meer dan één opzicht.

Colleges met een klein getal toehoorders missen het bezielende, dat een goed college hebben moet.

Wie de ééne maal een college geeft, waar een honderd studenten bijeen zijn, en een ander maal voor een tiental studenten moet optreden, voelt terstond het onmetelijk verschil in stemming en toon van zijn onderwijs.

Een goed bezet college lokt uit, bezielt, en prikkelt, verheft en verhoogt het karakter van het onderwijs, en brengt ongemerkt in die hooge stemming, die zelfs in de wijze van spreken een opvoedend element legt. Daarentegen heeft een schaars bezet college, iets te luijlijks, iets dat afmat, iets waarbij men zich zelf geweld moet aandoen, en kan het juist daarom niet bezielen.

Rekent men nu dat onze kerken op dit oogenblik hoogstens een 600 standplaatsen vertegenwoordigen, en dat deze 600 standplaatsen hoogstens per jaar een 25 à 30 vacatures opleveren, dan gevoelt een ieder hoe dit cijfer, in tweeën gedeeld, op nog geen 15 neerkomt, en zelfs al vermenigvuldigt men het met 2 à 3, voor de drie studiejaren, nog altoos een te klein aantal voor een goed bezet college oplevert.

En omgekeerd springt het in het oog, hoe dit cijfer van 30, zoo men het niet deelt, en dan voor de drie jaren met 3 vermenigvuldigt, een cijfer van 80 à 90 studenten oplevert, die juist in staat zijn een redelijk bezet college op te leveren.

Dat op dit oogenblik de cijfers iets hooger zijn, leidt toch niemand op een dwaalspoor. Dit toch komt daar vandaan, dat er door de actie van 1886 plotseling een

250 vacaturen ontstonden, die de eerste jaren een grooter toeloop wettigen.

Maar men vergeet niet, dat juist dienvolge de helft onzer predikantsplaatsen eerlang uitsluitend met jeugdige leeraren bezet zal zijn, zoodat, naar de sterftetafels genomen, te voorzien is, dat er jaren komende zijn, waarin het aantal vacaturen verre beneden het normale cijfer zal blijven.

Ook al neemt men dus aan, dat nog voortdurend bij de bestaende kerken een zeker aantal bijkomt, en dat ook Amerika en Afrika steeds enkele onzer mannen trekken zullen, toch mag in de toekomst, onder normale verhoudingen, niet op het hooge cijfer van thans, althans niet op een hooger, gerekend worden.

Immers, de ineenmelting der plaatselijke kerken heeft ook dit gevolg, dat er voortdurend twee kerken in één opgaan, en dat hierdoor een predikantsplaats wegvalt.

Wie verstaat van den paedagogischen eisch voor een goed college over theologie heeft, en rekent met het aantal jonge mannen, dat op den duur aan beide inrichtingen saam zal studeeren, kan zich dan ook moeielijk ontveinen, dat het *gezamenlijk* getal juist zal kunnen geven, wat voor een goed college *minimale* eisch is, maar ook omgekeerd, dat de helft hier en de helft ginds, de colleges, uit het oogpunt van stemming, toon, verheffing en bezieling, steeds meer zal doen lijden.

Hierbij komt nu in de tweede plaats, met het oog op het beschikbaar aantal studenten, een tweede bedenking, ontleend aan het studentenleven.

Studenten in eigenlijken zin zijn alleen zij, die de gymnasiale studien met goed gevolg achter den rug hebben, en tot de hoogere lessen zijn toegelaten; in nog enger zin zijn alleen zij studenten in de theologie, die de eigenlijke gezegde theologische colleges volgen, en dus ook de propaedeutische studien achter den rug hebben.

Dit getal nu zal aan beide inrichtingen saam op den duur niet meer dan een 80 à 90 bedragen, en op beide inrichtingen elk apart genomen, niet meer dan een kleine 45.

Dit getal nu is voor een gezonde ontwikkeling van het studentenleven onder de studenten veel te klein. Zelfs 80 is nog zeer gering. Maar de helft ervan voldoet niet aan de eischen, die voor de goede ontwikkeling van het studentenleven mogen en moeten gesteld worden.

Een student is geen scholier in den eigen zin van het woord, die lessen volgt, blokt voor zijn examen, en dan zijn examen doet. Hij moet als student ook een *studieleven* leiden. De jaren door hem op de Theologische School of aan de Universiteit doorgebracht moeten op heel zijn geest een eigenaardig stempel afdrücken, en dit nu kan niet de *classicale* vorming van de eigenlijke school, maar alleen het *klassieke* karakter van de hoogeschool hem schenken.

En dit nu verkrijgt een student slechts zeer ten deele van zijn professoren, en moet door hem veel meer ontleend aan den omgang met zijn medestudenten.

Er vormen zich, zal het wel zijn, aan zulk een hoogeschool gemeenlijk vanzelf zekere kringen, zekere groepen van jongelui, die zich tot elkander aangetrokken gevoelen, die sympathie en neiging voor eenzelfde soort studien hebben, en die nu samen werken, in dispuutcolleges, gezelschappen of in engeren vriendenkring.

Eerst waar dit soort studentenleven bloeit, bloeit de school, en beantwoordt ze aan het doel.

En juist daarom moet er dan ook *keuze* zijn, en die keuze is er niet, zoolang het aantal studenten zoo beperkt blijft.

Het spreekt toch vanzelf, dat niet ieder met ieder kan saamwerken. Goede, vruchtbare saamwerking is alleen mogelijk, zoo de krachten eenigszins gelijk staan; indien de middelen voor de studie niet al te ongelijk zijn; indien men van dezelfde jaren is; en zich persoonlijk als vrienden tot elkander voelt aangetrokken.

Er moet eenheid van kracht, van studietijd, van studiemiddelen, van sympathie en neiging zijn, ook wat de bepaalde keuze der studien betreft.

En hoe wilt ge dan, dat in dezen hoogen zin het Theologisch studentenleven zijn zal, wat het zijn moet, indien feitelijk elk student in de theologie slechts de keuze heeft, niet uit 80, maar uit slechts even 40, en onder die 40 eigenlijk slechts uit één studiejahr, dus feitelijk uit niet meer dan een dozijn medestudenten.

Dikwijls vindt hij onder dat dozijn letterlijk niemand, die met hem op één hoogte staat, en genoeg van gelijke conditie, aanleg en zin is, om zulk een studentenleven in echten geest mogelijk te maken.

En toch, een gezellig en vruchtbaar leven in dien zin eischt minstens de bijeenvoeging van een vijftal.

Zoo wat de colleges aangaat, als wat betreft het studentenleven achten wij het daarom in zoo hooge mate wenschelijk, dat men de *éene overig* bij de andere *verrig* voege, en is o.i. het separaat laten van beide groepen volkomen ongeoorloofd.

Een roepstem uit België.

II.

De bedenkingen door de broederen uit Brussel tegen het Gereformeerde karakter van de Kerkenordening der Belgische Zendingkerk ingebracht, missen tot ons leedwezen niet allen grond.

Integendeel, wie onbevooroordeeld naar *Constitutie, Organiek Reglement, en Règlement interieur* der Synode, alsook naar reglement op de *Handoplegging* inziat, kan tot geen andere conclusie komen, dan dat we hier te doen hebben met een op en top collegialistische inrichting.

Dit zal terstond duidelijk zijn uit de volgende critiek op dezen Reglementen-

bundel, toegezou

„De listisch dige p verband schappel mement Verenig officiele „Eglise” ze same gemeent

Haar het kerl berusten in hare t gen, ma bestaursl de hoog bij de S draagt o leges n l tionaire l

Dese i samenkol sturscoll (O. R. i en de le die bij van zijn, (C. Art. op uit d afvaardigi

a. De dny ten

b. Pre gee vee kun nod 137

c. De hee ten

En d. Vo dige

Bij dit gehouden

a. Dat onw Ger amb den (C. i

b. Dat bris

c. Dat Syn van daar mee

In dit a standighe zijde zett ginsel van de hi rea niet geerd, en kanten.

Deze B minoeratie predikante want terw maakt wo schap zo

a. De i